

Bomen nieuws

Zomer
2009

GB BoomBeheer

- Snel en eenvoudig invoeren van boomgegevens.
- Veldinventarisatie en VTA controle, ook via GIS en met GPS
- Flexibele en complete rapportagefuncties.
- Flexibele gegevensmenu inrichting.
- Krachtige grafische koppelingen.
- Automatische werkplanning aanmaak volgens CROW richtlijn
- Module Boomwaardering voor onderbouwing van "Groene kaart" kapvergunning beleid.

GB Kapvergunning

- Automatisering behandeling kapaanvragen.
- Objectieve bepaling van boomwaarde en mate van overlast
- Belangenafweging tussen behoud en verwijdering van de houtopstand.
- Aangepast aan nieuwste inzichten inzake kapvergunningen.
- Statusbewaking van procedures.
- Correspondentie via standaardbrieven
- Controle van herplantplicht.

Groenestijn Beheersoftware

automatisering voor beheer
van de openbare ruimte

tel: (0317) 41 76 47 www.gbor.nl

Mr B.M. Visser & Partners

Juridische Raadgevers
Natuur, Bos en Landschap

Ravenhorsterweg 61, 7103 AR Winterswijk
telefoon: 0543-51 85 17 / fax: 53 46 93
e-mail: bmvisser@freeler.nl

Voor meer kennis van bomen

Cursusagenda Najaar 2009

KIJK OP: www.nocb.nl

CURSUS:

- **Boombeheer A tot Z** (6 dagen)

12 modulen

- **VTA-1**

- **VTA-2**

- **VTA-praktijkdag**

- **VTA-examentraining**

- **Boomtaxatie** (2 dagen)

DATA:

13 en 14 oktober

+ 3 en 4 + 24 en 25 november 2009

6 oktober 2009

7 oktober 2009

11 november 2009

1 december 2009

17 en 18 november 2009

Cursus "aan huis"
vanaf 4 deelnemers

Vakcursussen voor professionals

Postbus 168, 6930 AD Westervoort
Telefoon 0313 - 630 688
Telefax 0313 - 633 618

N.O.C.B.
Boomtechnisch Adviesburo
beëdigd taxateur van bomen

Voor cursusinfo en inschrijving: www.nocb.nl

KIJK OP: www.nocb.nl

In dit nummer...

Perspectief!

Iedereen heeft wel eens zo'n moment waarop hij zich bezint en nadenkt over de komende jaren. Ook als organisatie overkomt je dat en medewerkers worden gedwongen tot zelfreflectie: waar staan we en waar willen we heen? Een oplettend lezer heeft in de afgelopen twee edities van Bomennieuws kunnen opmerken dat dit bij de Bomenstichting de afgelopen maanden het geval was. Een bezinningsmoment wordt vaak ingegeven door een plotselinge verandering en dat was in de organisatie het afscheid van directeur Helène van der Poel. Eind oktober vorig jaar werd ze tijdelijk opgevolgd door Arno Willems. De kredietcrisis moest nog in alle hevigheid losbarsten en de consequenties daarvan voor de Bomenstichting waren toen nog onduidelijk. Arno, in het dagelijks leven directeur van de Unie van Bosgroepen, werd gevraagd en kreeg tot taak het perspectief voor de nabije jaren inzichtelijk te krijgen. Hij deed dat met verve. Op bladzijde 17 doet hij nog een duit in het zakje als het gaat om de bescherming van Monumentale bomen. Over de kredietcrisis gesproken. Met pijn in het hart hebben we afscheid moeten nemen van het VSB-fonds voor projectondersteuning van natuur- en milieuonderwerpen. We zullen naar nieuwe mogelijkheden moeten zoeken die perspectief bieden voor projectfinanciering. Wat zeker perspectief biedt is de komst van de nieuwe directeur van de Bomenstichting. Per één april stak Frank Naber in die positie van wal. Als ik deze introductie schrijf is hij net enkele weken aan de slag. Hoewel het inwerken nog in volle gang is, vind ik het frappant dat zijn aanwezigheid in het team als vanzelfsprekend lijkt. Een goed teken, wat mij betreft. Op bladzijden 4-5 en 23 kunt u meer lezen over zijn achtergrond en drijfveer. Een van de drijfveren van de Bomenstichting is het opkomen voor de instandhouding van bomen bij nieuwbouw of reconstructies. Het is niet altijd eenvoudig, maar met enige creativiteit is er veel te realiseren. Samen met Bouwend Nederland realiseerde Edwin Koot de Bomenplanner. Deze publicatie plaatst bomen in een beeldend perspectief waardoor de boodschap goed overkomt. Op bladzijde 10 meer daarover.

Frank Moens

Het gaat om de kwaliteit van de leefomgeving

Per 1 april is Frank Naber directeur van de Bomenstichting. Frank Moens polste hem over zijn motieven om bij de stichting aan de slag te gaan en was uiteraard benieuwd te horen waar zijn eerste aandacht naar uitgaat.

4

'Het is ellende met een grimlach'

Peter van Straaten is vooral populair geworden met zijn strips 'Vader en zoon', die vanaf 1968 zeventien jaar lang in Het Parool hebben gestaan. Ze zijn ook gebundeld en in boekvorm uitgegeven. Dat hij ook nog iets met bomen heeft, bleef verborgen: op één publicatie na. Voor Roelie de Weerd aanleiding om met Van Straaten in gesprek te gaan.

6

Hoera! Een burgerinitiatief

Wie kent de buurt beter en wat er speelt, dan de bewoners zelf? Helaas stranden veel vragen aan de gemeente met wensen voor verbetering in de ambtelijke molen of worden ze als hinderlijk ervaren vanwege het van bovenaf uitgestippelde beleid. Dat het ook anders kan, zal moeten blijken uit het project dat dit voorjaar bij de Bomenstichting van start is gegaan. Johan Loermans geeft uitleg.

8

En verder in dit nummer:

Column: De Zaagwesp	5	Een schild dat beschermt	17
De Bomenplanner	10	Kort nieuws	20
Oude bomen vanuit Zutphen bekeken	12	Frank Naber: Kwaliteit	23
Boeken en zo	15	Agenda	23
Massariaziëkte in platanen grijpt om zich heen	16	Colofon	23
		Monumentale boomtopper	24

.omslag: bloeiend* trompetboom (Catalpa
.bignonioides)
.foto: Frank Moens

Per april dit jaar is Frank Naber directeur van de Bomenstichting en kwam tegelijk aan het interim-directeurschap van Arno Willems een eind. Arno lichtte vanaf eind oktober 2008 de organisatie door en plaveide de weg voor de opvolger van Helène van der Poel. Geen eenvoudige opgave, gezien het tijdsbeeld met problematische geld- en subsidiestromen. Het resultaat mag er zijn en geeft een beeld met veel potentie en kansen. Samengevat draait het om het versterken en in evenwicht brengen van de drie aandachtsvelden waarin de Bomenstichting opereert: waakhond, kennis en promotie. Een belangrijke rol is weggelegd voor het legertje vrijwilligers: de contactpersonen in het land. In een gesprek met Naber en Willems komen de hoofdzaken aan bod waar de Bomenstichting de komende tijd voor staat.

Het gaat om de kwaliteit van de leefomgeving

Frank Moens

Frank Naber hoefde niet lang na te denken toen Hein van Asperen, voorzitter van het bestuur, hem vroeg of hij wat zag in de directeursfunctie. Enkele oriënterende gesprekken leidde tot zijn aanstelling per 1 april. Frank studeerde biologie in Leiden. Via deeltijd-directeursfuncties bij onder andere het Noord-Hollands Landschap maakte hij in 1987 de overstap naar het Overijssels Landschap als directeur-rentmeester. Toen de organisatie in 1999 fuseerde met Landschapbeheer Overijssel tot het Landschap Overijssel kreeg hij daar de functie van directeur. Dat was hij tot eind 2006. Recent werkte Frank als beleidsmedewerker bij de Unie van Bosgroepen.

Arno Willems nam als interim-directeur in april afscheid van de Bomenstichting. De opdracht waar hij enkele maanden aan had gewerkt, was voltooid. Arno vond het een eer om deze taak te mogen uitvoeren en heeft dit met liefde voor de organisatie gedaan. De medewerkers kijken terug op

een zeer zinvolle periode en een bijzonder inspirerende samenwerking.

Geloven in eigen kracht

In de interim-periode heeft Arno Willems de organisatie tegen het licht gehouden en conclusies samengevat in een perspectiefnota (zie ook de website van de Bomenstichting). De nota is door bestuur en medewerkers omarmd en wijst ook Frank de richting. "Waar het om gaat", zegt Arno, "is het versterken van de koers: omschrijven waar je met de Bomenstichting heen wil en hoe je dat gaat doen. Daarmee ben je er nog niet. Je verwerft pas een sterke positie door vertrouwen in eigen kracht en potentie, en dit ook uit te stralen." Daarmee doelt hij ook op de drie-eenheid: waakhond-kennis-promotie. Die is niet in evenwicht en behoeft op alle fronten versterking. Met name 'promotie' is de laatste tijd te bescheiden ingevuld. Aan de

foto: San van der Moelen

Frank Naber (l), directeur Bomenstichting per 1 april en Arno Willems (r), tot 1 april interim directeur

andere kant is het ook roeien met de riemen die je hebt. De Bomenstichting kan veel willen, maar moet dat ook kunnen binnen de financiële mogelijkheden. Je zal daar creatief mee moeten omgaan, maar mogelijkheden zijn er zeker. Dat brengt het gesprek op de achterban van de Bomenstichting, de mensen die de organisatie steunen en specifieker: de vrijwilligers die zich als 'boombeschermers' lokaal of regionaal inzetten voor een boomrijke leefomgeving. Frank ziet hierin een enorme potentie: "Het is een enthousiaste groep mensen die zich vanuit eigen interesse inzetten voor het goede doel. Tegelijkertijd geven ze de organisatie handen en voeten." De vraag is of onze boombeschermers de functie van waakhond vervullen? "Jazeker, maar iedereen doet dat op zijn of haar eigen manier. Wat meer eenheid van handelen is daarin wenselijk, zonder dat je mensen in een keurslijf steekt." Arno Willems vult aan dat je een bepaald basiskennisniveau van de mensen mag verwachten en die kwaliteiten moet benoemen. Als dat niveau er niet is, dan kan het door scholing op het gewenste peil worden gebracht. Zo krijg je als vrijwilliger vrijwel altijd te maken met de lokale overheid, mensen van de gemeente. Dat lijkt een onneembare vesting, maar als je mensen wegwijs maakt hoe de gemeente tegemoet te treden, dan valt er veel te bereiken. "Blijvend investeren in mensen die zich vrijwillig inzetten, betaalt zich terug", is de overtuiging van Arno: "En uiteindelijk dient dit het belang van de bomen."

Monumentale bomen als ijkpunt

Een andere taak waar de komende jaren de nadruk op ligt, is het versterken van het Landelijk Register van Monumentale bomen. "Het is essentieel voor onze totale visie op bomen en dient als handvat voor allerlei aspecten", aldus Frank Naber. "Als je bijvoorbeeld concludeert dat de verdroging van Nederland ten koste gaat van je monumentale exemplaren, dan moet je daar wat mee doen. In een breder perspectief, in de vorm van allianties met andere organisaties, treed je op om daar verandering in te brengen."

De toekomst van het register waarborgen is van groot belang. Aan het eind van dit jaar loopt de tweede schouwrunde af en per 2010 moet een vervolgplan voor het monitoren van de objecten in werking treden. Hij gaat ervan uit dat het gehele register op internet beschikbaar komt en onderstreept daarmee de wens die al langer leeft binnen de Bomenstichting. Het dient een dubbel doel. Niet alleen verhoogt het de waarde van het register, maar het voorkomt ook dat men bij planontwikkeling monumentale exemplaren over het hoofd ziet: even controleren op de aanwezigheid van bijzondere bomen, moet een vanzelfsprekendheid worden.

Arno Willems denkt dat het ter plekke met een bordje duidelijk maken dat je met een monumentale boom te maken hebt, zal bijdragen aan het besef bij de bevolking over het bijzondere waarde ervan. Nog mooier is het als je ook direct digitale informatie oproepbaar hebt. Op bladzijde 17 van dit nummer ontvouwt hij zijn ideeën.

In de directeursrubriek op bladzijde 23 neemt Frank Naber het stokje over en gaat hij in op zaken die de Bomenstichting bezighouden. Hij begint met zijn eigen drijfveer: de kwaliteit van de leefomgeving verbeteren.

De Zaagwesp

Ook zo benieuwd hoe de bomen deze zomer reageren op de aantastingen door de zaagwesp die de afgelopen winter heviger dan ooit heeft toegeslagen?

Deze aantasting, eerder voornamelijk in het stedelijk gebied, heeft deze winter ook zijn tol geëist in het buitengebied. Waar de iepenspintkever zich louter richt op iepen en de kastanjemineermot op kastanjes, blijkt de zaagwesp geen voorkeur te hebben, alle boomsoorten worden aangetast. De wesp heeft in korte tijd het hele land in de zaag genomen.

Het schadebeeld betreft vele grote zaagwonden tot meer dan 10 meter hoog in de bomen. Knotwilgen worden zo dicht bij de stam afgevreten dat ze niet kunnen uitlopen en dood gaan. Als de wesp niet snel bestreden wordt verliezen we deze karakteristieke boom uit onze polders.

Schade, vooral winteraantastingen, is gemakkelijk vanaf de grond waarneembaar. Het zaagbeeld is divers, vaak wordt de tak tot op en zelfs tot in de stam weggevreten, bij een andere boom blijft een fors takdeel aan de boom. De zaagwond kan glad, gerafeld of ingescheurd zijn, er zijn zelfs schadebeelden aan dode bomen waargenomen.

Deze zomer zal blijken of bomen met veel grote wonden naast en boven elkaar de aantasting overleven. Herstel zal, indien dat lukt, tientallen jaren vergen. De grote wonden aan veel volwassen bomen, vooral beuken, een boomsoort waarbij wondherstel toch al moeizaam verloopt, betekenen een voortijdig boomeinde.

Onderzoekers hebben de schadeveroorzaker gevonden, twee elkaar beconcurrerende zaagwespensoorten. Het betreffen de eurotreeworkerwesp en de dolzaagwesp. De forse zaagwesp met zijn oranje of gele dek- en borstschild, bolvormig kopschild, luidruchtig gezaag en grote tussen de bomen gebouwde rusthokken is gemakkelijk te herkennen. De twee soorten echter zijn moeilijk te onderscheiden, alleen het zaagbeeld verschilt.

Bestrijding is niet eenvoudig: schieten, vangen en milieuvriendelijke bespuitingen zijn niet toegestaan. De zaagwesp is in de hele Europese Unie beschermd.

De meest schadelijke van de twee, de dolzaagwesp vernieuwvuldigt zich snel. Het weglukken van de wespen vanuit de steden naar de bossen is geen goede oplossing, nu veel gezonde, fraaie bomenlanen ten prooi vallen aan de ongebreidelde zaagzucht.

Uit sociaal oogpunt moet voor de beschermde dolzaagwesp veel zaagwerk voorhanden blijven.

De minder beschermde eurotreeworkerwesp is van nature selectiever maar wil ook voldoende hout op de zaagplank en zaagt daarom alles wat ondeskundige beheerders hem voor de zaagbek houden.

Wie kan dit geld- en boomverkwistend gezaag bestrijden? Beheerders niet, velen hebben groenbeheer 'erbij' gekregen en ontberen opleiding, belangstelling en liefde voor groen. Bomenliefhebbers wel, zij kunnen gemeenten, waterschappen en provinciale landschappen vertellen dat er zinvoller werk dan zaagwerk te doen is.

Doen!

Douwe van der Heij

Foto: Roelie de Weerd

“Het is ellende

Peter van Straaten over bomen

Roelie de Weerd

“Dat idee zat al heel lang in mijn hoofd. Een jongen die bezeten is van een boom. Al vanaf mijn jeugd. In het Beekhuizer Bosch bij Velp stond een enorme spar. Bij ons thuis noemden we die spar ‘de Onoverwinnelijke’. Die boom fascineerde me waanzinnig. Hij is me altijd bijgebleven. In het boek is die boom ook een spar.” (zie inzet blz. 8) *In het boek zoekt de jongen troost bij die boom, omdat hij gepest werd op school. Hebt u dat zelf ook meegemaakt?* “Gepest? Nee, ik werd niet gepest. Ik was wel iemand die niet echt meedeed met de stoere jongens. Vechten kon ik al helemaal niet. Ik liep liever weg, dan dat ik vocht. Maar om te zeggen dat ik gepest werd is overdreven. Ik was wel een doetje”, grijnst hij wat verlegen.

Van Straaten en bomen

Niet vaak zal van Straaten geïnterviewd zijn over bomen. Zijn cartoons gaan over tobberige en zorgelijke mensen. Van de Bomenstichting had hij nooit gehoord. Maar een paar toegezonden exemplaren van Bomennieuws heeft hij met belangstelling gelezen.

“Ik vind het wel leuk. Een tijdschrift dat alleen over bomen gaat is altijd leuk. Ik ben ook geabonneerd op het Vogeltijdschrift en op Grasduinen. Ik had meer met vogels, maar toen ik later buiten ging wonen begon het me te storen dat ik niet wist hoe de bloemen heetten en heb er de flora van Heimans en Thijssse bijgehaald en ben gaan determineren. Ik ben een natuurliefhebber. Ik ben in Arnhem opgegroeid en zat altijd in het bos of park. We woonden in de Huyghenslaan en daar stonden allemaal beuken. In de oorlog zijn ze gekapt. Beuken vind ik mooi. Een beuk vind ik sympathieker dan een eik. De gladde stam spreekt me aan. In Giethoorn had ik een boerderijtje en bij een restant van een rennetje van een kippenhok was een esje opgeschoten onder een balkje. Bij dat balkje maakte de scheut een knikje alsof hij aanvoelde: hier kan ik niet verder, hier moet ik de bocht nemen. Dat vond ik ongelooflijk. Dat esje heb ik toen uitgegraven en ergens anders neergezet. Een tijdje geleden was ik daar. Dat esje is nu zo’n 15 of 20 meter hoog. Maar die knik is er uitgegroeid. Jammer, ik had gehoopt dat hij er nog in zou zitten.

Tijdens een vakantie in Frankrijk zag ik een kastanje liggen waar een groen puntje uit kwam. Dat had ik nog nooit eerder gezien. Die heb ik toen in mijn zak gestoken en in Giethoorn in de tuin gezet. Dat is een kastanjeboom geworden. Dat vind ik leuk. Later hebben de nieuwe bewoners die boom gekapt.

Ik teken graag een kastanjeboom. Ze staan vaak op schoolpleinen. Als ik een schoolplein teken zet ik er altijd een kastanje in. Essen vind ik ook sympathiek. Abelen zijn saaie bomen. Behalve de stam, daar zitten net van die runente-

Is het nodig om Peter van Straaten (1935) te introduceren? Wie kent de typische Van Straaten cartoons niet? Dagelijks staan ze in Het Parool en elke week is er een politieke prent in Vrij Nederland. En dan is er nog de jaarlijkse Zeurkalender die veel Nederlandse wc’s verfraaien. En al die tobberige, melancholieke tekeningen worden steeds weer gebundeld. Een lange reeks van boeken staat op zijn naam. Te veel titels om op te noemen.

Daarnaast schrijft Van Straaten ook. Bekend zijn de belevenissen van Agnes, een vrijgevochten bijstandsmoeder met een opgroeiende zoon. Minder bekend is dat Peter van Straaten ook een kinderboek heeft geschreven: ‘Een jongen en zijn boom’.

Wat heeft een man - die bekend staat om zijn politieke prenten, erotische tekeningen, echtparenleed en ongemakken van het dagelijkse leven - met bomen? En waarom schreef hij er een kinderboek over?

met een grimlach”

kens in. Een wilg is fascinerend. Je zet een takje in de grond en hij loopt uit. En een walnoot is een mooie boom. Hij lijkt wel wat op een es. In Giethoorn had ik ook een walnoot. Die noemde ik 'Cees', Nooteboom Cees.”

Kijken naar cartoons

Ik leg Peter van Straaten twee van zijn cartoons voor. Op de een staan 'bedrijfsmensen' op een overvolle parkeerplaats met de tekst: "Nou.... en dit hier wordt weer een bos."

Op de andere staan ook heren maar dan middenin een bos. De tekst luidt: "Nou.... en dit hier wordt gekapt, want dat wordt recreatiegebied."

"Inderdaad. Dat zijn tegenhangers. Ja, dat weet ik nog", reageert Van Straaten. "Die twee heb ik in dezelfde tijd gemaakt. Je hebt van die mensen die zeggen: Dan wordt dit recreatiegebied. Toen de Bijlmer gebouwd werd zei Han Lammers (toen wethouder in Amsterdam, red.): 'En hier gaan straks de nachtegaleen zingen.' Dat vond ik zo'n onzin. Alsof daar ooit nachtegaleen zouden komen."

We bladeren verder in zijn boek: 'Uit m'n hoofd', getekende herinneringen. In het hoofdstuk: 'De weg naar school' zijn veel bomen getekend.

Hebt u hier ook de soort boom getekend die er stond of is het meer de sfeer van de boom?

"Het is allemaal sfeer. Het is niet exact. Je moet niet met het

boek in de hand gaan kijken, want dan klopt het niet. Kijk, hier is de Huyghenslaan", wijst hij aan. "Dat zijn wel beuken. Dat zie je aan de gladde stam." Hij bladert verder. "Dat is een linde. En dat is een eik. Tenminste, dat heb ik als een eik proberen te tekenen."

Dan komt er een serie van vijf tekeningen van enge jongens op een weggetje met bomen langs de kant en met een stok in de hand. Op de laatste tekening zit een jongen veilig, maar angstig, hoog in de boom. (Omdat het getekende herinneringen zijn, mogen we aannemen dat het Peter zelf is). Het lijkt haast op het verhaal 'De jongen en zijn boom'.

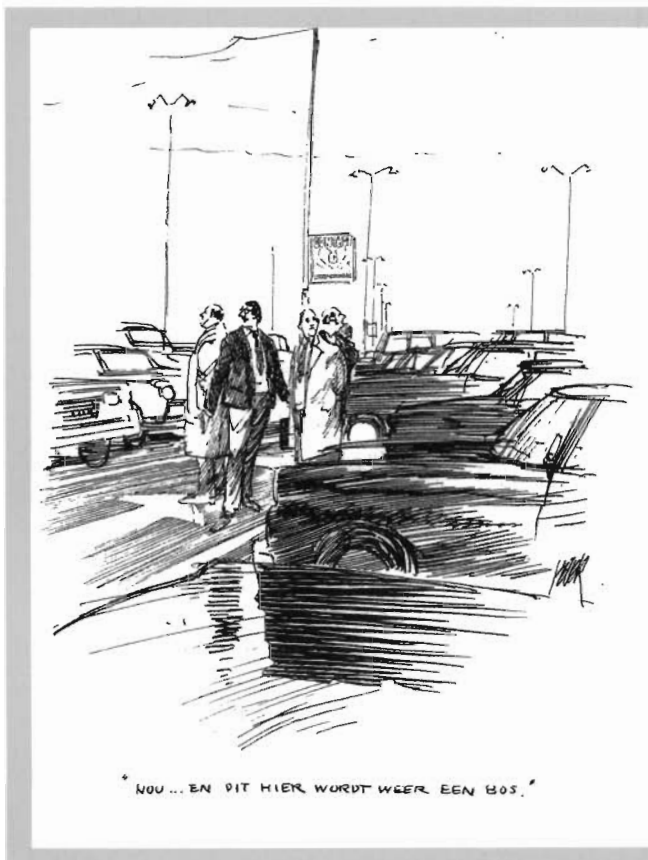
"Rotjongens", staat er als tekst bij. Van Straaten glimlacht. "Ja, dat is een kastanje. Dat zie je aan de takken. Langs die weg stonden kastanjes."

Praten over cartoons

Peter van Straaten verschijnt iedere dag maar tekent niet iedere dag. Hij heeft een voorraad. De tekeningen hoeven niet actueel te zijn. De wekelijkse politieke prent wel. Die tekent hij op zondag, maar moet op woensdag, als hij in Vrij Nederland staat, nog wel actueel zijn.

Daarvoor moet je dan wel politiek geïnteresseerd zijn?

"Ik weet er net zoveel van als de gemiddelde lezer en maak daar een grap over. Als je er te veel van weet dan ga je heel genuanceerde prenten maken en een politieke prent moet

niet genuanceerd zijn. Je moet de grap zien en je moet ook wat bot en grof zijn."

En dat vindt u leuk om te doen?

"Ja, dat vind ik heel leuk. Als je nuances wilt brengen dan moet je politiek commentaar geven. Dat doe ik niet."

Voor zijn cartoons heeft hij een vast weekritme, wat thema's betreft. "Een soort geraamte, dat geeft me houvast."

Maandag bedrijfsleven, dinsdag oude mensen, woensdag jonge mensen, donderdag eten en drinken of kunst, vrijdag is de dag voor relaties. En zaterdag cafébezoek, kunst of feesten. Met het bedrijfsleven heeft hij wat moeite.

"Ik heb niet zoveel met het bedrijfsleven, het zijn overigens meer kantoor situaties. Maar ik ben er eenmaal mee begonnen en de mensen vinden het leuk. Maar ik kan me wel voorstellen hoe het op een kantoor is. Ik heb ook een boekje gemaakt: 'Dijk en Stuiter'. Dat gaat over twee kantoor-mensen. Iedereen zei: zo gaat het op een kantoor. Ik kan me er dan toch heel goed in inleven en dan gaat mijn fantasie aan de gang en dan denk ik: Ja, zo gaat dat."

Wat hebt u het eerst, de tekening of de tekst?

"De tekst. Toen ik in 1973 het boek 'Moeder ik ben niet gelukkig' begon werden er helemaal geen cartoons met onderschriften gemaakt. In The New Yorker en The Saturday Evening Post stonden ze wel. Ik vond het jammer dat die kunst verloren ging. Dat soort cartoons wilde ik weer gaan maken. Ik wil niet zeggen dat ik een soort trend heb gezet, maar sinds die tijd zijn er veel cartoons met onderschriften gekomen."

Stripauteur Dick Matema zei eens over u: Peter is een machtige eik, het is moeilijk weg te komen uit de schaduw daarvan. Wat vindt u daarvan?

"Ja, wat moet ik daar nu op zeggen. Zo'n geweldenaar ben ik nu ook weer niet."

En dat zei hij bescheiden. Peter van Straaten tekent al vijftig jaar. Geen tekeningen om bij te schaterlachen. Tekeningen met subtiele humor.

"Als ik al humor heb, dan komt het van mijn moeder. Mijn vader was een wat sombere man. Dat heb ik ook wel een beetje in mij. Mijn tekeningen zijn ellende maar wel met een grimlach."

Een jongen en zijn boom

Het boek 'Een jongen en zijn boom' is helaas uitverkocht en niet herdrukt. Het gaat over een jongen die vanuit de stad verhuist naar een dorp en gepest wordt op school. Vanuit zijn huis ziet hij in de verte een enorme boom. Hij

zoekt die boom op. De boom staat aan de rand van een meer op een heuvel. De jongen en de boom worden vrienden. Als hij hoort dat een projectontwikkelaar - uitgerekend de vader van de grootste pestkop - daar wil bouwen en de boom om wil hakken, wil hij de boom redden.

De jongen besluit de boom zelf om te hakken. Als de boom, na dagen hakken, eindelijk krakend in het meer valt, neemt de jongen een enorme sprong en belandt op de stam. Met zijn stok begint hij te roeien en de boom zet zich als een schip in beweging. In de nevel verdwijnt de jongen met zijn drijvende boom in het niets.

Hoera!

Johan Loermans

Ben je hoogopgeleid, zeer gemotiveerd en in het bezit van een onuitputtelijke lange adem, waarmee je elke bureaucratische marathon kunt afleggen? Dan ben jij geschikt om met een initiatief voor een groene of boombrijke omgeving naar de gemeente te gaan! Tenminste, dit zijn de conclusies van het onderzoeksbureau InAxis. Dat publiceerde in 2007 het rapport 'Help! Een burgerinitiatief'. Hieruit is gebleken, dat zowel bestuurders als ambtenaren worstelen met de vraag hoe zij moeten omgaan met burgerinitiatieven. Het resultaat van deze worsteling is dan ook dat burgers vaak een gesloten deur vinden. Ze zullen zelf, of samen met de ambtenaren, de sleutel moeten vinden om het initiatief kans van slagen te geven. De Bomenstichting wil echter sleutels ontwikkelen, zodat ambtenaren hun deur voor burgerinitiatieven kunnen open zetten.

De laatste tien tot vijftien jaar nemen burgers steeds vaker zelf het initiatief om hun leefomgeving te verbeteren. Problemen die eerst door de overheid werden opgelost, worden nu door de burgers aangepakt. We spreken hier van de derde generatie burgerparticipatie. Burgers zijn veel mondiger geworden en willen meer invloed uitoefenen dan alleen via inspraak (eerste generatie) en interactieve besluitvorming (tweede generatie) waarbij het initiatief bij de overheid ligt. Maar hoe kun je als overheid deze initiatieven faciliteren? Burgers worden nu nog vaak als lastig ervaren, want er ligt nog een stapel papierwerk op het bureau en er zijn te weinig (financiële) middelen beschikbaar.

Betrokken burgers

Het project 'Hoera! Een burgerinitiatief' wil meer ruimte geven aan groene burgerinitiatieven, wat uiteindelijk leidt tot een groenere leefomgeving waar burgers zich bij betrokken voelen.

Minister Gerda Verburg steunt dit project financieel vanuit het ministerie van LNV. Zij vindt het belangrijk dat burgers met groene initiatieven bij hun gemeente terecht kunnen. Deze burgers zijn immers belangrijk om gemeenten te helpen afremmen in de nodeloze kap van bomen doordat zij met alternatieven komen, vaak verrassend originele ideeën. Voorwaarde is natuurlijk dat gemeenten dan wel luisteren. Boombeschermers en contactpersonen van de Bomenstichting behoren tot deze initiatiefrijke burgers. Samen met Vereniging Stadswerk Nederland onderzoekt de Bomenstichting succesvolle voorbeelden, waarbij burgerinitiatieven door gemeenten goed zijn opgepakt en samen met de bewoners zijn uitgevoerd. Vanuit gesprekken met de deelnemende gemeenten en bewoners worden uit deze

Een burgerinitiatief

foto: jaycobs

voorbeeldprojecten de succesfactoren gehaald. De resultaten hiervan worden via publicaties en workshops uitgedragen.

Bomenbuurt Griffioen Middelburg

Een goed voorbeeld van een zeer succesvol burgerinitiatief is het project Bomenbuurt Griffioen in Middelburg. De reden voor de burgers uit de wijk Griffioen om met een initiatief naar de gemeente te stappen was het groenrenovatieplan van de gemeente. Het groenplan van februari 2003 vormde de reactie op de verloederding van de buurt, want er was veel achterstallig onderhoud. Dit nieuwe groenplan zou echter een heuse kaalslag van de wijk betekenen. Het unieke karakter van de buurt zou sterk worden aangetast, omdat alle heesterpercelen die direct aan tuinen grenzen zouden worden gerooid, de aanwezige groene en landschappelijke structuur zou verdwijnen en de leefbaarheid zou afnemen. Bijna alle bewoners waren tegen dit plan. Er is daarom door de bewoners zelf een bewonersoverleggroep gevormd. Deze groep heeft gefundeerde kritiek geleverd maar ook een verbeteringsplan voor de wijk opgesteld en dit aangeboden aan de gemeente. De gemeente was bereid om de kritiek en dit plan serieus te nemen. Samen met de gemeente en woningbouwcoöperatie Woongoed Middelburg is er een ambitieus buurtverbeteringsplan ontworpen. De groenstructuur en beplanting zijn hier zeer belangrijke onderdelen van. Tijdens deze ontwikkeling is de Stichting Bomenbuurt Griffioen Duurzaam opgericht. Zij is nu een volwaardige gesprekspartner van de gemeente. Het bijzondere van de stichting is dat de bewoners zich als vrijwilliger inzetten voor het groenbeheer en -onderhoud. Dankzij de werkzaamheden van de bewoners is de sociale samenhang in de buurt ook versterkt. Sinds het buurtverbeteringsplan, dat verder gaat dan alleen een groenplan, zijn er tal van nieuwe initiatieven uitge-

foto: I. Willeboordse

boven: Het Middelburgse burgerinitiatief werd op 25 augustus 2007 bekroond met de onthulling, het uitpakken van de pas geplante vleugelnoot op het Olmenplein in de Bomenbuurt Griffioen.

onder: Uitbreiding groenbeheer Olmenlaan. Eind april 2009 heeft de Bomenbuurt ook de bermbeplanting van de Olmenlaan in beheer gekregen. De vakken voor de Olmenhof werden opnieuw ingeplant.

voerd. Een van de initiatieven is een ontmoetingspleintje met in het midden de Bomenbuurtboom, dat met een buurtfeest in 2007 is ingewijd. Er worden ook excursies en cursussen tuinonderhoud georganiseerd voor de bewoners. Momenteel wordt er een idee uitgewerkt voor een educatieve natuur- en milieutuin voor kinderen, waar ook ruimte voor hen is om te ravotten. De belangrijke succesfactoren van dit burgerinitiatief zijn de goede onderlinge communicatie binnen de bewonersgroep, het aanbieden van een sterk alternatief dat gedragen wordt door de bewoners, een gemeente die goed samenwerkt en regelmatig overleg voert met de bewoners, een goede financiering van het project en natuurlijk de grote inzet van de bewoners zelf.

De Bomenplanner

Bouwen aan duurzaam groen

Edwin Koot

We weten het allemaal. Bomen hebben een meerwaarde. Ze vergroten de leefbaarheid, dragen bij aan de sociale samenhang in wijken en verhogen de gezondheid van burgers. Maar realiseren we ons dit wel voldoende? Dagelijks verdwijnen er immers grote bomen en hele groenstroken voor bouw of aanleg. Natuurlijk, soms worden er ook bomen teruggeplant. Het duurt echter in het beste geval jaren voor de buitenruimte weer eenzelfde groene kwaliteit heeft. Het kan ook anders. De Bomenplanner laat zien hoe je een duurzame groene leefomgeving kunt ontwerpen.

Bomen brengen de omgeving tot leven. Door het groen is het aangenaam vertoeven in stad of dorp. Er moet echter ook plek zijn voor woningen, wegen, kantoren, en kabels en leidingen. Om de haverklap gaat de omgeving op de schop voor een renovatie, een bouwplan of het vervangen van het riool. Daarvoor moeten soms bomen wijken of raken ze onbedoeld beschadigd. Als we niet uitkijken versteent onze omgeving steeds meer. Niet overal kunnen bomen (blijven) staan, maar zonder een zorgvuldige planning is er geen goede samenhang mogelijk tussen de groene en de stenen stad. Een heldere visie op de ruimtelijke en functionele rol van groen is daarbij een voorwaarde. Hoe ziet het samenspel tussen groen en steen er uit? Het gaat vaak om details die het verschil maken tussen een levendige omgeving of een plek zonder uitstraling. Wat moet het uiteindelijk resultaat zijn? Niet alleen op het moment van oplevering: omdat bomen groeien, moet men zich juist een beeld vormen van de situatie over 10 of nog beter over 30 jaar.

Boomgericht ontwerpen

Een geslaagde groene buitenruimte is het gevolg van een doordacht ontwerp. Vanaf de allereerste schetsen moet rekening gehouden worden met de eisen die bomen aan hun groeiplaats stellen. Gebeurt dat niet of onvoldoende dan zullen ze niet optimaal groeien. Ze komen in de problemen, zijn minder functioneel en veroorzaken overlast.

Een boom in de verdrinking is vatbaarder voor allerlei ziektes en aantastingen. De kroon wordt ijler of krijgt kleinere bladeren. De wortels drukken de bestrating op. De boom ziet er minder vitaal uit, biedt minder verkoeling en draagt minder bij aan het wegvangen van het fijnstof. Bovendien vergt hij meer onderhoud en controle. Dergelijke problemen zijn te voorkomen door te zorgen dat de plek waar de boom staat goed is voor de boom. Kort samengevat moeten er voldoende ruimte, voedingselementen, water en zuurstof beschikbaar zijn.

Ruimte voor bomen

Voldoende ruimte is de meest cruciale factor voor het overleven en goed functioneren van een boom. Een kamerplant kan op een gegeven moment verpot worden. Dat gaat natuurlijk niet met een boom in de straat. Dus moet er van tevoren goed bekeken worden hoeveel ruimte een bepaalde boom nodig heeft, niet alleen voor het planten, maar vooral met het oog op later. Daarbij is de ondergrondse ruimte het meest belangrijk.

Een jonge eik of plataan planten in een plantgat van 1,5 meter bij 1,5 meter, ingeklemd tussen het wegdek, parkeerplaatsen en het fietspad, dat wordt nooit wat. Hij wordt althans niet groot en oud op die plek. Binnen enkele jaren ontstaan er problemen en klachten, bijvoorbeeld over het hobbelende fietspad. Het heeft ook helemaal geen zin om een halfwas beuk te sparen en er vervolgens appartementen pal tegen aan te bouwen. Mocht de beuk de bouwwerkzaamheden al overleven, dan is het wachten op klachten van bewoners over het gebrek aan lichtinval. Wil men de beuk echt sparen, dan zal men de appartementen op een grotere afstand moeten plaatsen. Of maak de boom onderdeel van het bouwontwerp, zodat duidelijk is dat die beuk daar hoort.

Ontwerpproces

Bouwen aan een duurzame - groene - leefomgeving vergt een zorgvuldige planning. Een bouwproces of herinrichting verloopt in fasen. Het is zaak dat het groen vanaf het begin meeloopt in

Vershil in sfeer: twee nieuwbouwstraten in Dudok-stijl. In de straat boven is de oude laanbeplanting behouden, terwijl onder nieuwe bomen zijn geplant. Een schril contrast. De oude beplanting biedt geborgenheid en geeft de straat een volwassen indruk.

de ontwikkeling van het ontwerp. Direct bij het eerste bouwinitiatief zal er al nagedacht moeten worden over de globale invulling van de groene buitenruimte. Staan er bomen op de bouwlocatie, dan zullen die in kaart gebracht moeten worden. Hierbij moet vooral gekeken worden naar de (potentiële) kwaliteit van het groen als geheel en naar kwaliteit en toekomstverwachting van buitengewone bomen in het bijzonder. In het geval er geen bomen op de bouwlocatie staan, is het van belang om te inventariseren wat men aan groen wil hebben.

Bomenparagraaf

Belangrijk bij beide inventarisaties (wat staat er nu aan groen, en wat wil men dat er komt) is dat hierdoor vroegtijdig een beeld ontstaat van de consequenties voor het bouwontwerp, met name wat betreft de (ondergrondse) ruimteclaims. In sommige gemeenten is het verplicht om bij bouw- of infrastructurele plannen een bomenparagraaf in de startnotitie op te nemen. Een prima initiatief, maar dit is alleen zinvol wanneer deze groene uitgangspunten ook nader worden uitgewerkt bij het concreter worden van het bouwontwerp. Dat betekent bijvoorbeeld dat er bij een 'als beschermwaardig aangemerkte boom' een Bomen Effect Analyse (BEA) moet worden uitgevoerd op het moment dat de contouren van het bouwplan zichtbaar worden. Deze BEA brengt de mogelijke effecten van het bouwplan in beeld en geeft richtlijnen voor beschermende maatregelen. Op locaties waar geen bomen staan, zal men aan moeten geven hoe de groene ruimte wordt ingericht en op welke wijze wordt gewaarborgd dat een boom op een bepaalde plaats groot kan worden. Op locaties waar de buitenruimte meerdere functies moet vervullen, oftewel in sterk verstedend gebied, kunnen technische groeiplaatsconstructies een uitkomst bieden. Ondergrondse boombunkers kunnen bijvoorbeeld wortelgroei mogelijk maken zonder dat de verharding erboven wegzakt of wordt opgedrukt door diezelfde wortels.

De Bomenplanner laat aan de hand van voorbeelden zien welke meerwaarde bomen hebben voor een bouwplan en welke mogelijkheden er zijn om bomen in de planning mee te nemen teneinde tot een gewenste groene aankleding van de stad te komen.

Foto's: Edwin Koot

De Bomenplanner bestellen?

De Bomenplanner is een uitgave van de Bomenstichting in samenwerking met Bouwend Nederland. In juni wordt de laatste hand gelegd aan de inhoud en de vormgeving en het boekje zal spoedig daarna beschikbaar zijn.

Contactpersonen, beheerderabonnees en adverteerders in het boekje 'Nuttige adressen voor boombeheerders' krijgen het gratis toegezonden. Voor anderen is het tegen betaling van € 13,50 verkrijgbaar. Stuur een mail naar info@bomenstichting.nl en u krijgt het toegezonden met een acceptgiro.

Oude bomen vanuit Zutphen bekeken

Johan Loermans

Het gesprek vindt plaats bij Jeroen thuis. Vanaf het moment dat ik binnen ben, beginnen we te praten over bomen en we stoppen pas wanneer ik het huis weer verlaat. Voordat ik met het schrijfblok in de aanslag mijn eerste vraag stel, hebben we al een heel gesprek gehad over monumentale bomen in Gelderland waar we beiden wonen. Jeroen vertelt vol trots over het grote aantal oude en dikke bomen dat de omgeving van Zutphen rijk is.

Van geen vreemde

Jeroen is 53 jaar geleden geboren in Haarlem, maar het gezin verhuist al snel naar Amsterdam-Noord. Zijn vader is een echte natuurliefhebber. Jeroen gaat veel met hem op pad; fietsen en vooral vogels kijken in Waterland en het Kennemerland. Bij het gezin Philippona komen veel vrienden over de vloer die actief zijn in de natuur, muziek en kunst. Deze onderwerpen zijn voortaan altijd in Jeroens leven aanwezig. Begin jaren '70 gaat hij zelf voor het eerst echt op pad om monumentale bomen in Nederland te bezoeken, zoals de Kroezeboom in Fleringen en de dikke boom van Verwolde. Daarnaast blijft Jeroen een fanatieke vogelaar en is hij lid geworden van de Zutphense Vogelwerkgroep. Hij verschuift zijn professionele werkveld echter van biologie naar de crisisopvang in Arnhem, waar hij sinds 1992 werkzaam is.

foto: Johan Loermans

Jeroen Philippona is een groot natuurliefhebber en daarbij nemen bomen een speciale plaats in. Als regiocoördinator van de Bomenstichting van Gelderland-Noord en actief bestuurslid van de Zutphense Bomenstichting besteedt hij bijna al zijn vrije tijd aan bomen. Het liefst oude bomen. Want zij hebben iets bij Jeroen geraakt, dat hem niet meer heeft losgelaten. Hij heeft een groot archief van zelfgemaakte foto's van monumentale bomen uit zowel binnen als buitenland. We nemen een kijkje in Jeroens bomenleven met Zutphen in de hoofdrol.

De Eiken van Ivenack

1995 is een bepalend jaar voor Jeroens passie voor bomen. Hij gaat naar Oost-Duitsland (Mecklenburg-Vorpommern) en Polen. Met name de eiken van Ivenack zijn een katalysator voor het toch al aanwezige enthousiasme voor (monumentale) bomen. Hij wordt lid van de Bomenstichting en in 1999 maakt hij een eigen website 'Oude bomen vanuit Zutphen' bekeken. Ook draagt hij veel bomen aan voor het landelijk register van monumentale bomen. Eind 2001 wordt hij contactpersoon van de Bomenstichting voor Zutphen en neemt veel taken over van zijn voorganger, Astrid Werdmuller. Als contactpersoon van de

Monumentale populier langs de IJssel vanuit Zutphen gezien

Bomenstichting wordt hij als belanghebbende gezien wat ten goede komt bij de juridische strijd voor het behoud van bomen.

In april 2002 richt Jeroen samen met Astrid de Zutphense Bomenstichting op, in navolging van Deventer en Vorden. Jeroen besluit om naast zijn contactpersoonschap nog een stap verder te gaan en hij wordt regiocoördinator van vrijwilligers van de Bomenstichting van Gelderland-Noord. "Als contactpersoon en regiocoördinator van de Bomenstichting wil ik de organisatie versterken. Tijdens bijeenkomsten van de Bomenstichting is me opgevallen, dat veel contactper-

sonen vaak bescheiden zijn. Wellicht hebben (oude) bomen een bepaalde aantrekkingskracht op bescheiden mensen," zegt Jeroen. "Met deze houding krijg je echter minder voor elkaar. Daar komt nog bij dat de Bomenstichting minder leden heeft dan organisaties als bijvoorbeeld het SOVON (Stichting ornithologisch veldonderzoek Nederland). Ook zijn er helaas (nog) geen instrumenten voor de bescherming van bomen ingevoerd. Er is geen landelijke kapverordening voor bomen en monumentale bomen hebben geen echte juridische bescherming."

>>

foto: Jeroen Philippona

... de eiken van Ivenack zijn een katalysator voor mijn toch al aanwezige enthousiasme voor bomen.

Ivenack is een klein dorp in Mecklenburg-Vorpommern. Er staat een uitzonderlijke groep oude eiken. Door de begrazing met vee is in het verleden een parkachtig landschap ontstaan met verspreid staande bomen. Dit waren vooral eiken, die o.a. vanwege hun eikelproductie een belangrijke voedselbron voor de varkens vormden.

Wat feiten: hoogte 35 meter, kroonbreedte 29 meter, stamomvang (op 1.30 m hoogte) 11,5 meter, leeftijd ruim 800 jaar.

Meer informatie is te vinden op de website van Jeroen Philippona: te vinden via onder andere. Google.

De Zutphense Bomenstichting

Het werk als contactpersoon vloeit vaak over in het werk van de Zutphense Bomenstichting (Zutphense BS). Als contactpersoon is Jeroen meer betrokken bij de omliggende gemeenten van Zutphen. Een van de successen van de Zutphense BS uit 2008 is het advies rond 28 beeldbepalende haagbeuken van 40-50 jaar. Deze zouden moeten verdwijnen wegens een nieuwe riolering. De Zutphense BS heeft door een advies te geven, ook over de riolering, de aanzet gegeven tot het uiteindelijke behoud van de bomen.

De Zutphense Bomenstichting voert allerlei activiteiten uit zoals het volgen van kapvergunningen en het aantekenen van bezwaar hiertegen. Zij heeft een paar successen bereikt, zoals het behoud van de twee markante Robinia's bij de Vispoorthaven (zie foto onder) en de paardenkastanje in de Hanzehof. Laatstgenoemde is het symbool voor de stichting geworden. De Zutphense BS werkt ook aan het 'Groene Kaart'-model (zie kader) dat ze zoveel mogelijk 'body' probeert te geven in samenwerking met de Bomenstichting en andere partijen. De Zutphense BS brengt samen met het IVN bomen ook positief onder de aandacht door het organiseren van bomenwandelingen en fietstochten langs bomen. Als regiocoördinator organiseert Jeroen jaarlijks een regiobijeenkomst voor de vrijwilligers uit Gelderland-Noord. Deze dagen worden goed bezocht, hoewel ze maar weinig concrete vervolgspraken en acties opleveren. De meeste contactpersonen werken zelfstandig in hun eigen gemeente en kloppen te weinig bij de regiocoördinator aan om hun activiteiten of meningen te bespreken. Ook het landelijk forum loopt nogal lastig, waardoor er te weinig wordt uitgewisseld.

'Groene Kaart'-model in een notendop

Bij een kapverordening volgens het 'Groene Kaart'-model geldt een kapverbod voor bomen die op deze Groene Kaart staan. Dat zijn niet alleen solitaire bomen of boomgroepen, maar ook boomstructuren en hele boomzones. Deze vormen samen één geheel.

De Groene Kaart is dus veel méér dan een uitgebreide lijst van monumentale bomen. Een voorbeeld. Drie monumentale bomen in een park maken samen nog geen park. Maar dat park is wel essentieel voor de recreatie, leefbaarheid en luchtkwaliteit van de wijk. Daarom is het hele park aangewezen als beschermde boomzone. Uit de Groene Kaart blijkt de visie op de waarde en functie van bomen en groen in de gemeente. In één oogopslag is duidelijk welke bomen beschermd zijn en wat hun beschermingsniveau is. In het bijbehorend register is de 'redengevende beschrijving' weergegeven. Dit is een zorgvuldige motivering van de reden(en) waarom de betreffende boom of bomen zijn aangewezen.

Grote betrokkenheid van burgers

Het succes van de Zutphense Bomenstichting verklaart Jeroen doordat ze veel deskundigheid in huis hebben; zowel op bouwtechnisch gebied, in bomenkennis als over de relatie tussen bomen en stedelijke omgeving. Er is ook iemand professioneel werkzaam op het gebied van ruimtelijke ordening en regelgeving.

"En er is grote en actieve betrokkenheid van mensen bij de stichting", aldus Jeroen. Er zijn 110 donateurs, wat erg veel is. Zij bereiken dit mede door de publiciteit op te zoeken. Buurtacties (huis-aan-huis verspreiden van folders) om bomen te behouden werken erg goed.

"Voor de toekomst willen we een zo goed mogelijke kapverordening. Ook willen we een zo compleet mogelijke lijst van monumentale bomen van particulieren. Deze lijst is nu nog te bescheiden," aldus Jeroen. "We gaan nieuwe bomenwandel- en fietsroutes uitzetten met een bijbehorend boekje."

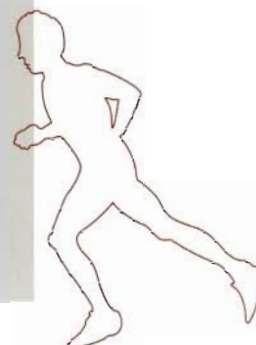
Actief worden voor bomen?

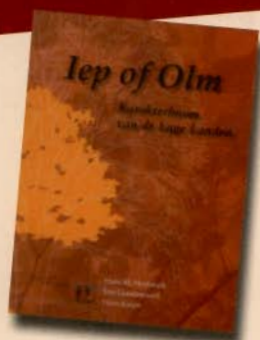
Word, net als Jeroen Philippona in Zutphen, vertegenwoordiger van de Bomenstichting in uw omgeving!

Bel met Johan Loermans: 030-2303510 (9.00-12.30 uur) of stuur een e-mail: info@bomenstichting.nl. Hij legt u graag uit wat het inhoudt.

De twee markante witte acacia's (Robinia pseudoacacia) bij de Vispoorthaven zijn door inspanning van de de Zutphense Bomenstichting behouden.

foto: Jeroen Philippona

Iep of Olm, karakterboom van de Lage Landen

Hans M. Heybroek, Leo Goudzwaard,
Hans Kaljee
272 pagina's, hardcover
Uitgave KNNV, Zeist 2009
ISBN 978 90 5011 281 9
€ 29,95

Dit boek is het standaardwerk over iepen. Alomvattend, met weliswaar onvermijdelijke opsommingen en overzichten, maar deze zijn duidelijk als zodanig vormgegeven, waardoor de tekst nergens droog wordt. Iedereen die iets met iepen heeft, of met cultuurhistorie en bomen, zal dit boek graag willen hebben!

Het boek is ingedeeld naar drie hoofdonderwerpen: de historie, de biologie en de toekomst. Het boek sluit af met een lijst (40 pagina's) van cultivars van de iep, met hun eigenschappen en bruikbaarheid.

Het eerste deel, de historie, geeft veel wetenswaardigheden over de geschiedenis van de iep. Zo is de iep bijvoorbeeld al meer dan 7000 jaar een gewaardeerde metgezel van mensen. Iepen werden gebruikt voor vezels uit de bast (touw, kleding), vanwege het hout, en als veevoer (bladeren en dunne twijgen). Ook de toepassing als laanboom is al eeuwenoud. Onder 'historie' wordt tenslotte – onvermijdelijk – het verhaal van een eeuw iepenziekte besproken.

Het tweede deel, de biologie, beschrijft de soorten die in meer of mindere mate afhankelijk zijn van de iep. Kevers, vlinders, bladmineerders, galmijten en luizen, maar ook diverse mossen en korstmossen, waaronder ook zeldzame soorten. Natuurlijk gaat dit hoofdstuk ook in op de natuurlijke vegetatietypes waarin iepen thuishoren. Het bevat verder een zeer uitgebreide beschrijving van het geslacht iep, met alle soorten en ondersoorten. Al in de 17e eeuw werden Hollandse iepen bij duizendtallen tegelijk besteld bij kwekers. De drie inheemse soorten (veldiep, bergiep en fladderiep) worden uitgebreid geportretteerd. Het deel 'biologie' sluit af met een overzicht van iepen-kampioenen en bezienswaardigheden.

Het derde deel, de toekomst, schetst een positief beeld: boombeheerders kunnen weer met vertrouwen iepen planten. Dat vertrouwen was door twee golven van iepenziekte ernstig op de proef gesteld, maar inmiddels is er genoeg praktijkervaring opgedaan met Columella, Dodoens en sinds 1994 ook met enkele goede Amerikaanse cultivars (o.a. New Horizon). De inheemse fladderiep mag zich ook verheugen in hernieuwde belangstelling. Deze soort is weliswaar vatbaar voor de ziekte, maar de kever die de ziekte overbrengt lust hem niet, waardoor de soort altijd overeind is gebleven.

Met een degelijk betoog over vermeerdering en teelt, waarin veel aandacht voor het ondergrondse leven van iepen, wordt tenslotte de kweker en de planter/beheerder bediend.

San van der Molen

Wortels in Laren, de bomen van een schildersdorp

Antoinetty van den Brink
176 blz. 21x21 cm,
ISBN 978 90 7434 424 1
Prijs: € 29,95

Dichteres en beeldend kunstenaar Antoinetty van den Brink is vergroeid met het Gooise dorp Laren, zoals alleen een boom dat kan zijn. Hoewel ze er zelf pas een jaar of tien woont is dat misschien wel de juiste beschrijving van het prettige gevoel dat je krijgt bij het lezen van haar boek. Elke Larense morgen (een oude term, de oppervlakte grond die je in een ochtend kon bewerken, ongeveer een hectare) heeft ze uitgeplozen en de hoogtepunten verzameld en gefotografeerd. Sprokkelhout noemt ze het zelf: een verzameling verhalen, anekdotes en feiten. Ik kan mij goed voorstellen dat als je je verdiept in de historie van bomen in je omgeving en wat ze voor jezelf betekenen, dat je geen maat weet te houden. Dat is een ander gevoel dat je bij deze publicatie krijgt. Teveel onderwerpen zijn samengebracht. De hoofdstukken gaan van de hak op de tak.

De liefde voor bomen begon bij Van den Brink bij een appelboom in de tuin van haar grootouders in Laren, schrijft ze. Later, achterop de solex van haar opa, toerend door het dorp, gingen haar ogen al op jonge leeftijd open voor het schoons in haar omgeving. Haar opa beantwoordde al haar vragen, zoals kleine kinderen die onbekommerd kunnen stellen en de basis was gelegd. Hij was het ook die haar leerde kijken en die haar decennia later bracht tot de openingszin: "Bomen zijn feestjes en wie daar oog voor heeft, ziet het ook!" Een goeie, wat mij betreft. Kijken kan vrijwel iedereen, maar de meesten moeten écht kijken, het observeren leren. Dit boek vervult een uitstekende rol om ook Laarders die nog wat minder oog voor het groen hebben, het te leren zien en te waarderen.

Een belangrijk deel van de inhoud gaat over het tweede deel van de titel: 'de bomen van een schildersdorp'. Als huidig voorzitter van de Historische Kring Laren geeft Antoinetty een mooie beschrijving van het hedendaagse en vroegere schilderachtige Laren. De omgeving inspireerde kunstschilders in het verleden tot het maken van schilderijen van landschappen, lanen en vergezichten. Anton Mauve was een bekende uit de omgeving. Hij leefde in de 19e eeuw en afbeeldingen van zijn schilderijen staan naast foto's van de huidige situatie. Ik vertel u niets nieuws als ik schrijf dat er veel is veranderd. Maar ... er staat ook nog het nodige.

En wat mijn bezwaar betreft: kijk en lees er maar doorheen en geniet van het moois dat beschreven staat.

Frank Moens

Massariaziekte in platanen grijpt om zich heen

Oplettendheid is geboden

Frank Moens

Geen boomsoort ontkomt aan ziekten en de meeste soorten kunnen ermee leven. Af en toe echter openbaart zich een aantasting die snel om zich heen grijpt en met wellicht verstrekkende gevolgen. Dat is het geval met Massaria, een schimmelaantasting in platanen. In 2007 vonden boomverzorgers de eerste gevallen in Sittard, twee jaar later is de ziekte wijdverspreid over het hele land. Massaria kan takbreuk tot gevolg hebben. Aangetaste takken zijn vanaf de grond slecht waarneembaar en er moet voor controle een hoogwerker aan te pas komen om de aantastingen te kunnen zien. Er is onlangs een expertgroep opgericht die ondermeer een eenvoudiger inspectiemethode aan het ontwikkelen is.

Behalve de vrijwel jaarlijks voorkomende verwelkingsziekte in het jonge blad, was de plataan nagenoeg een probleemloze, weinig eisen stellende boom en daardoor bij uitstek geschikt voor de stedelijke omgeving. Sinds een paar jaar moeten we dat beeld wellicht bijstellen, hoewel er nog veel onbekend is. Nadat de eerste Massaria-aantasting in 2007 in het zuiden van het land was gevonden, treffen boomverzorgers twee jaar later de ziekte in het hele land aan. De schimmel *Splanchnonema platani* is de veroorzaker. Een oude benaming is Massaria platani en dat is de oorsprong van de 'roepnaam' van deze ziekte.

Het lijkt er op dat klimaatomstandigheden bijdragen aan de snelle verspreiding van de ziekte. Droge, warme perioden verzwakken bomen, ook platanen, en maken ze gevoeliger voor aantastingen. Nu zijn platanen van oorsprong hitte wel gewend, maar in de rotsachtige bodem van Zuidoost Europa en Klein-Azië wortelen ze diep en zijn de vochtomstandigheden wezenlijk anders.

Geen paniek, maar wel opletten

De schimmel was al langer bekend en was betrekkelijk ongevaarlijk. Hij openbaarde zich met name op dunne takken en twijgen die niet konden meekomen in de groei, door de aantasting versneld afstierven en uit de boom vielen. Nieuw is dat Massaria ook zware takken en grote armen aantast. Ook hier geldt dat het gaat om takken met een verzwakte groei en dat takbreuk het eindstadium is. Nu is dat voor een takje of twijg overkomelijk, maar als het om armen met een diameter van dertig tot veertig centimeter

gaat, kunnen de gevolgen een stuk vervelender zijn. Het onderzoek in de platanen van het Leidse Bosje (zie Bomennieuws, lente 2009, blz. 24) afgelopen winter laat zien dat stevige takken voor een deel waren weggerot. Het tijdig waarnemen van de aantasting is vanaf de grond lastig om de eenvoudige reden dat de rotting aan de bovenzijde van de takken inzet en zich geleidelijk dieper in het hout uitbreidt. De aantasting wordt pas enigszins waarneembaar als het proces al enige tijd aan de gang is en het hout flink heeft aangetast. Takken moeten dus van bovenaf gecontroleerd worden en boombeheerders moeten zich van een hoogwerker of klimuitrusting bedienen om na te kunnen gaan of er gevaar is voor takbreuk. Een kostbare en tijdrovende bezigheid, en daarom is er nu veel aandacht voor het ontwikkelen van andere controlemiddelen. Niet controleren is overigens geen optie, want in het kader van

van de wettelijke zorgplicht zijn boombeheerders verplicht bomen periodiek te controleren op mankementen. Er is nog veel onbekend over deze aantasting, en ook is nog niet duidelijk hoe groot het probleem in werkelijkheid is. Het is ook niet zo dat aangetaste takken binnen een paar weken of maanden uit de kroon breken en dat iedereen die een plataan bezit zich acuut zorgen moet maken voor gevaar. Dat beaamt ook Jan Willem de Groot van het Boomadviesbureau de Groot. Hij houdt zich van het begin bezig met de ziekte. "Er is geen paniek, maar we moeten wel blijven opletten."

Gezocht: boombeheerders voor een Massaria-pilot

Opletten is het devies. Maar wat is een adequate inspectie, wat doe je als de ziekte wordt aangetroffen, en in welk stadium is er gevaar voor de omgeving? Er zijn de nodige vragen waarop nog niet een passend antwoord kan worden gegeven. Dit was voor De Groot aanleiding om met enkele vakgenoten in april van dit jaar de Expertgroep Risicogerelateerde Boomziekten op te richten. De activiteiten staan nog in de kinderschoenen. Wel zijn er al ideeën ontwikkeld voor inspectiemethoden van Massaria die mogelijk nauwkeurig genoeg zijn, praktisch inzetbaar en financieel haalbaar. Ook moeten ze juridisch houdbaar zijn. Hoe een en ander in de praktijk kan uitwerken zal moeten blijken. Vandaar dat er een oproep is uitgegaan naar boombeheerders om de ideeën te toetsen. Belangstellenden kunnen zich melden bij Joost Verhagen op 088 - 262 72 00 of mail naar info@CobraBoomadviseurs.nl.

Onderzoek naar de Massaria-aantasting in de platanen in het Leidse Bosje in Amsterdam. Op de linkerfoto is duidelijk te zien dat de bovenzijde van de tak is afgestorven door de schimmel.

Een schild dat beschermt

We kennen ze allemaal: de blauw-witte schildjes die aangeven dat een gebouw een rijksmonument is. Voor de gemeentelijke monumenten zijn er diverse plaatselijke schildjes in omloop. Ook daarmee is meteen duidelijk dat het om een bijzonder gebouw gaat, dat wordt beschermd.

Voor gebouwen hebben we dit in Nederland - en in vele andere landen - goed geregeld.

En voor bomen, is dan toch een vrij logische vraag. Bestaat er voor bomen ook zo iets? In het buitenland soms wel. Denk bijvoorbeeld aan het Naturdenkmal in Duitsland. De meeste Naturdenkmäler zijn bomen. Zij worden tweemaal per jaar bezocht door deskundigen. Waar nodig worden ze behandeld. De omgeving wordt goed in de gaten gehouden en die omgeving dient ten dienste te staan aan de boom. Nu geldt in dit soort gevallen altijd 's lands wijs, 's lands eer. De regelgeving van het Naturdenkmal hier in Nederland introduceren kan niet zomaar. Maar iets wat daarop lijkt, is toch wel degelijk het overwegen waard.

Onze bomenschouw leert het elk jaar weer. Er verdwijnen meer monumentale bomen dan er bijkomen. Om die trend te keren zal er dus iets moeten gebeuren! Dat kan aan de 'opbouwkant' van het bestand, door ervoor te zorgen dat er meer bomen oud worden en dat ze dus monumentaal kunnen worden. Maar dat kan ook bij de bomen die al monumentaal zijn. Laten we maar eens beginnen met het plaatsen van een groenwit schildje, lijkt dan een mooie gedachte. Maar dan komen al snel de vragen. Wat betekent zo'n schildje, wie mag het plaatsen, is er sprake van vrijwilligheid, wie betaalt dat? Allemaal juiste vragen. Als we op alle antwoorden wachten dan komt er waarschijnlijk nooit een groenwit schildje. Dus laten we het als Bomenstichting maar gaan proberen. In 2010 moet het zover zijn. We gaan gemeenten uitnodigen met ons mee te doen. Provincies zijn ook van harte welkom. Gewoon iedereen die op de een of andere manier wil bijdragen! Het zou natuurlijk prachtig zijn als we bij alle ruim 10.000 objecten van ons bestand van Monumentale Bomen een schildje kunnen plaatsen. En wat betekent dat schildje dan? In elk geval dat het hier gaat om een Monumentale Boom die geregistreerd staat in het bestand van de Bomenstichting en waarvan de gemeente bescherming garandeert. En dat betekent dus: hij blijft staan en hij wordt verzorgd zolang als dat redelijkerwijs kan. Een mooi streven nietwaar?

Arno Willems

voormalig interim-directeur Bomenstichting

Gespecialiseerd in bomen & burenrrecht

Dorpsstraat 17
7251 BA Vorden
Postbus 68
7250 AB Vorden

Telefoon : 0575 – 55 65 67
Telefax : 0575 – 55 64 09
Mobiel : 0651 – 47 05 91
E-mail : eacs@sandbergvilliant.nl

Projectbegeleiding
Onderzoek
Advies

Hoogendoorn
Boomadvies

Prins Bernhardstraat 28 • 2825 BE • Berkenwoude
Tel: 0182 367871 • www.hoogendoornboomadvies.nl

→ Overheid → Bedrijven → Instellingen → Particulieren

Met aandacht seizoenen vooruit

www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

- aanleg
- onderhoud
- boomverzorging
- grondwerken
- bestratingen
- doktuinen
- verplanten
- snoeien
- rooien
- standplaatsverbetering
- onderzoeken
- grondafwisseling
- bomenzand
- BIM

VAN HELVOIRT
GROENPROJECTEN BV

Oostraagrijkaan 1A - 5056 ED Arnhem Zwaluw - Telefoon (013) 540 82 00 - Fax (013) 540 82 01 - www.vanhelvoirtgroenprojecten.nl

Bomen met lindeluis, kastanjemineermot of bladluis? TreeGuard is het middel.
TreeGuard is milieuvriendelijk en is gemakkelijk toe te dienen.

Amersfoortseweg 205
3888 NM Nieuw Milligen
gemeente Apeldoorn
T.: 0577-456561
F.: 0577-456532
its@poelbosbouw.nl
www.poelbosbouw.nl

tree
Guard

BOOMTOTAALZORG
VAN JAARSVELD / VAN SCHERPENZEEL

HET BETERE 'BOOMWERK'

snoeien, verbeteren groeiplaats, (ver)planten, vellen, bestrijden eikenprocessierups

EEN ANDERE KIJK OP BOMEN

boombeleid, boombeheer, onderzoek en advies, VTA en nader onderzoek, begeleiden groenprojecten, bomen effect analyse, directievoeren, taxatie

Arbori-Arnhem Boomverzorging & Advisering

Vredesteinsstraat 4

6665 LG Driel

tel : 026-47 22 718 GSM: 06 - 53 75 26 65

fax : 026-47 23 823

E-mail: arbori-arnhem@hetnet.nl

www.arbori-arnhem.nl

- boomverzorging
- beheerplanning
- inventarisatie
- onderzoek en advies
- taxaties

VAN DROOM TOT WERKELIJKHEID

Copijn ontwerpt, maakt en beheert bijzondere groenprojecten sinds 1807. Onze creativiteit en werkwijze komen voort uit een lange traditie van vakmanschap, kennis en innovatie. Een intensieve samenwerking met de opdrachtgever vormt de basis van al onze plannen.

Het scheppen van een weldadige leefomgeving, die met de tijd meegroeit en mooier wordt, is onze drijfveer. Bomen en beplanting staan hierbij centraal. Het werk van Copijn omvat gedegen boomtechnisch onderzoek, boomaanplant, boomonderhoud, standplaatsverbetering en boomverplanting. De boomspecialisten van Copijn gebruiken hierbij recente wetenschappelijke inzichten en geavanceerde technieken.

COPIJN • GAGELDIJK 4F • 3566 ME UTRECHT • 030 - 26 44 333

WWW.COPIJN.NL

Boompromotietaart

Danny van Assendelft, contactpersoon in Heerenveen, doet er alles aan om mensen bomenliefhebber te maken.

Canadapopulier dwarsboomt zwarte populier

De inheemse zwarte populier komt veel voor samen met een nauw verwante en frequent aan-geplante cultuurvariëteit: de Canadapopulier. Het uitkruisen van de twee soorten zou het einde kunnen betekenen van de zwarte populier als zuivere soort. Uit experimenten en onderzoek door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO)* blijkt dat de Canadapopulier wel uitkruist, maar in heel beperkte mate. Bovendien zijn de meeste nakomelingen die hieruit voortkomen weinig levensvatbaar. Op zich goed nieuws voor het voortbestaan van de zwarte populier als zuivere soort, stelt het INBO, maar een ander opmerkelijk resultaat is dat de zwarte populier minder zaden produceert wanneer pollen van de Canadapopulier in de buurt aanwezig is, ook al is er geen sprake van uitkruising. Door de aanwezigheid van vreemde pollen is de bevruchting met soorteigen pollen minder efficiënt. Dus ook zonder uitwisseling van genen kunnen cultuurvariëteiten een invloed hebben op de voortplanting en het voortbestaan van wilde, verwante soorten, stelt het INBO.

Bron: www.inbo.be

Jaarverslag 2008 gereed

De activiteiten van de Bomenstichting in 2008 staan samengevat in het jaarverslag. U kunt een papieren versie kosteloos opvragen, maar het verslag is ook te lezen en te downloaden van onze website: www.bomenstichting.nl

Tegenvallend succes in de Hoekse Waard

Helaas. Het succesverhaal van de inspanningen om de bruine beuk bij het 'Greupkerkje' in de Hoekse Waard te beschermen moest nog geen week na het verschijnen van deze melding in ons lentenummer alweer worden bijgesteld. Nadat alle procedures waren afgesloten met de belofte dat de provincie beschermende maatregelen zou nemen door middel van het plaatsen van een keerwand tijdens de werkzaamheden, viel bij de bezwaarmakers een brief van de provincie in de bus waarin werd uitgelegd dat het hele verhaal toch niet doorging. Dit omdat de architect en groenadviseur nu plots tot de conclusie waren gekomen dat er te weinig ruimte zou zijn. Dit was echter al geruime tijd duidelijk, zelfs voor de hoorzitting.

Men volstaat nu met het omwikkelen van een klein deel van de stam met jute. Nu alle procedures afgerond zijn kan de Bomenstichting Fraxinus Excelsior helaas wettelijk geen verdere actie ondernemen. Eén van de contactpersonen van de stichting zal tijdens de werkzaamheden aan de rotonde regelmatig bekijken of de boom niet beschadigd raakt door bijvoorbeeld mechanische graafwerkzaamheden. Wordt vervolgd.

Foto: Arie Piekers, Bomenstichting Fraxinus Excelsior

De sluipmoord op de karakteristieke bomen langs de weg

Overall zie je ze weer op dit moment: de bomensnoeiers langs de openbare wegen. Grote wonden staren je aan van de zoveelste takken van onderen, die het dit jaar hebben moeten bezuren.

Elke winter is het weer raak. Steeds dikkere takken zijn aan de beurt en zo veranderen normale bomen allengs in opgeknipte palen met alleen nog wat zijtakjes bovenin. Waarom zijn die takken niet vorig jaar al weggesnoeid, als zij nu in de weg blijken te zitten?

We ondergaan het allemaal gelaten. Maar hier voltrekt zich een groot drama. Oorzaak is een combinatie van het feit, dat Rijkswaterstaat en de gemeenten in Nederland als de dood zijn voor aansprakelijkheid door nalatigheid van het onderhoud aan de bomen en dat bij gebrek aan eigen groenwerkers dit werk wordt uitbesteed aan bedrijven, die hun medewerkers de opdracht geven hun taak ruim uit te voeren. Het vele werk moet zichtbaar zijn om de opdracht voor het volgende jaar veilig te stellen.

Oorspronkelijk was de maatstaf takken

zo hoog weg te snoeien, dat een hoge vrachtauto er onderdoor kon. Dat is allang bereikt. Nu zouden dus alleen nog slechte takken verwijderd hoeven te worden. Maar de grens wordt toch steeds hoger gelegd, ook langs fietspaden waar nooit een vrachtauto rijdt. Voor beide partijen is het rigoureuze werk bij het uitbesteden immers makkelijker dan subtiel te werk te gaan. Ook al zal dat een lieve duit kosten. Het grote drama voltrekt zich sluipenderwijs. Door te zeggen dat het verder opsnoeien zinloos is, stoten die bedrijven het brood uit eigen mond. Dus jaar na jaar herhaalt dit zich, al zeker 15 jaar lang. En zo verdwijnen de karakteristieke laanbomen van vroeger. Een mooie boom onderweg kan zoveel vreugde geven. En niemand protesteert.

Wat kan dit keren?

Marijcke van Hasselt, Apeldoorn.

X-factor voor de onderduikersboom in Staphorst.

Angst en spanning in de oorlog, opluchting bij de bevrijding. De onderduikers uit de onderduikerhut kerfden uitgelaten het jaartal in de beukenbast. Anno 2009 leest de oplettende voorbijganger nog steeds het '1945' en daarbij een ondefinieerbaar teken dat zich nog het best laat vergelijken met een soort Andreaskruis. Enkele meters naast de beuk, of beter de drie beuken is tussen dichte bladhoudende hulststruiken nog een ondiepe kuil te zien. Het is de plaats waar in de oorlogsjaren in dit bosperceel niet ver naast de Schotsweg de schuilhut heeft gestaan. In de verkiezing 'Welke boom heeft de X-factor?' in Staphorst, kwam de grootste beuk van het drietal met deze bijzondere historie als favoriet uit de bus. Zie: www.boomverkiezing.nl

Zonnige donateursdag 9 mei in Den Haag

"Tjonge, wat een leuke dag gisteren. Ik kwam enigszins lichamelijk vermoeid thuis maar had daarentegen geestelijk enorm veel energie gekregen. Kijk, dat zijn de mooie dagen tussen bomen en mensen ..." aldus Ruud Steggerda, contactpersoon en een van de rondleiders, in een e-mail aan de Bomenstichting een dag later. De fotoimpressie levert het bewijs van een zeer geslaagde dag in en om landgoed Clingendael in Den Haag. Het ochtendprogramma bood interessante en gevarieerde inleidingen van Clara Visser, Klaas Pors en Joost Gieskes.

Groepsgewijs werd in de middag het monumentale groen in levende lijve bekeken en kregen deelnemers een rondleiding in de spectaculaire Japanse tuin, grenzend aan het landgoed.

foto's: Jeanette Roos & San v.d. Molen

Contactpersonen en boombeschermers in Garderen op cursusdag bijeen

Op 18 april werd de halfjaarlijkse cursusdag voor de lokale vrijwilligers van de Bomenstichting gehouden in Garderen, midden op de Veluwe.

De ochtend stond in het teken van nieuwe multimedia-toepassingen en de start van het project Hoera! Een burgerinitiatief.

In de middag ging het om oude hakhoutstoven. Met Bert Maes, van Ecologisch Adviesbureau Maes als leermeester zijn we met zo'n dertig personen op zoek gegaan naar de overgebleven hakhoutstoven. Onder een stralende lentezon genieten we van de warmte die boven het heideveld en tussen de vliegdennen hangt. We zien oude stoven van beuken, eiken en zelfs berken. Niet alleen de mens is verantwoordelijk voor deze meerstammigheid. Ook schapen en wild zorgen via vraat voor het uitlopen van meerdere nieuwe takjes op de oude hoofdstam. Indrukwekkend zijn de grote stoven met een omtrek van meer dan twintig meter. Tijdens de wandeling terug naar het hotel kijkt ieder van ons nog om zich heen, speurend naar verborgen stoven.

FOTO'S: JEANNETTE ROOS

boven:
Ongeveer dertig lokale vrijwilligers waren op 18 april in Garderen bijeen voor een boeiende dag over multimedia, burgerinitiatieven en oude hakhoutstoven.

midden:
Bert Maes spreekt de aanwezigen toe.

onder:
Met hoevelen passen we in een oude eikenstoof? Sommige exemplaren hebben een gezamenlijke omtrek van rond de twintig meter.

Zie ook bladzijde 17.

Kwaliteit

In de eerste maand van mijn nieuwe functie werd het groen aan de Utrechtse Oudegracht. Vanuit mijn werkkamer kijk ik uit op boomkronen. Iedere soort ontluikt in zijn eigen tempo en in zijn eigen kleur.

De snelle wandelaar ziet het niet, maar is zich er onbewust wel van bewust. Hij schenkt er geen aandacht aan, maar merkt het wel.

De dagjesmens staat stil en laat het beeld van de bomen op zich inwerken. Hij geniet van het prachtige plaatje van de bomen langs de gracht.

De nieuwe directeur van de Bomenstichting vraagt zich af hoe hij tegen bomen aankijkt. Als bioloog, vertrouwd met de seizoenen en het ritme van de verschillende bomen is hij niet verbaasd dat de kastanje al helemaal in blad staat, terwijl de plataan nog aan het ontluiken is.

Onbewust ervaren, genieten, onderzoeken: drie beelden van zomaar een impressie aan de Oudegracht. Dat vind ik zo mooi aan bomen: ieder heeft er

een ander beeld bij en ervaart ze anders. Maar zeker weet ik dat de drie genoemde mensen de Oudegracht maar kaal zouden vinden zonder die bomen. Want mensen hebben iets met bomen.

Daarmee vertel ik natuurlijk niets nieuws, maar het is de opstap naar wat mij drijft in mijn nieuwe functie.

Afkomstig uit de wereld van de terreinbeherende natuurbescherming, heb ik vaak om mij heen gehoord: "Ons doel is aankoop en beheer". Ik heb mij daar altijd tegen verzet: mijn doel was en is een optimale kwaliteit van de leefomgeving. Om die kwaliteit te bereiken kun je verschillende middelen inzetten. In de vele jaren die achter mij liggen was die leefomgeving in grote mate beperkt tot het landelijk gebied. Nu kan ik een ander accent leggen: ook kwaliteit van de leefomgeving in het stedelijk gebied is van eminent belang. En dié kwaliteit wordt voor een belangrijk deel bepaald door bomen, solitair, in groepen, langs de

Utrechtse werven, in parken. En gun ze een goede start, een gelukkige jeugd, een wijze ouderdom en een begeleide oude dag.

Daar wil ik mij sterk voor maken, samen met de gedreven medewerkers op het kantoor, de vele vrijwilligers in het land, het bestuur, onze relaties en niet te vergeten onze donateurs.

Wat dat laatste betreft: nog veel meer mensen zouden uit interesse of belang in hun eigen leefomgeving onze doelstelling moeten onderschrijven.

Lieve lezers/donateurs: "hoort, zegt het voort". Op de bres voor een groene leefomgeving, met bijzondere aandacht voor bomen. Ik voel mij thuis bij de Bomenstichting.

Frank Naber
directeur

foto: San van der Molen

AGENDA

colofon

34e jaargang, nummer 2, zomer 2009

ISSN 0166-784 X

Versijnt 4 x per jaar, oplage: 4500 stuks

Redactie: Douwe van der Heij (vz),
Maartje Nelemans, Erik Platje, Roelie de Weerd
Eindredactie: Aart de Veer

Vaste medewerker: San van der Molen (kort nieuws)

Hoofdredactie, vormgeving en advertenties:

Frank Moens (fmoens@bomenstichting.nl)

Basisvormgeving: Westbroek en Ter Haar

Redactieadres: Bomenstichting

Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht

Tel: (030) 230 35 10 (van 9.00-12.30 uur)

Fax: (030) 231 03 31

www.bomenstichting.nl

Postbank: 2108755

Druk: Onkenhout Groep, Almere

Papier: 9Lives FSC Mixed 70% (55% recycled)

Overname van artikelen en berichten na overleg met de redactie.

De Bomenstichting zet zich sinds 1970 in voor het behoud van bomen in de stad en op het platteland.

Donateurschap minimaal € 25,- p.j. per automatische incasso, of € 30,- p.j. met acceptgiro.

Beschermvrouwe:

Hare Majesteit de Koningin

13 oktober

15e Bomenstichting Dierckx-lezing

Aankondiging van onderwerp en wijze van aanmelden wordt meegezonden met het herfstnummer van Bomennieuws.

31 oktober

Donateursdag Bomenstichting

Evenals het afgelopen voorjaar (zie blz. 20 en 21) bezoeken we een interessante locatie in het land.

Aankondiging van onderwerp en wijze van aanmelden wordt meegezonden met het aanstaande herfstnummer.

6 november

Stilte voor de storm

Symposium van de Nederlandse Dendrologische Vereniging (NDV) over het wel en wee van de in- en uitheemse boomsoorten in Nederland. Tijdens deze dag wordt gezocht naar een antwoord op de vraag of de inheemse soorten bestand zullen zijn tegen klimaatverandering, geïmporteerde ziekten en plagen en tegen de concurrentie van invasieve soorten. Voor meer informatie zie meegezonden folder in dit nummer of www.dendrologie.nl

MONUMENTALE BOOMTOPPER

Dit is een van de meest markante bomen uit het Landelijk Register van Monumentale Bomen. Kijk voor een overzicht van meer bomen op www.bomenstichting.nl

WETENSCHAPPELIJKE NAAM

Quercus robur

NEDERLANDSE NAAM

zomereik

STANDPLAATS

Eursingerweg, Esweg, Asserstraat

PLAATS

Beilen (gem. Midden-Drenthe)

PLANTJAAR

tussen 1600 en 1700

OMTREK

ca. 470 centimeter

HOOGTE

ca. 22 meter

BIJZONDERHEDEN

cultuurhistorische betekenis

De eik van de driesprong

Voordat de ANWB begon met ons wegwijs te maken in eigen land, was men aangewezen op oriënteringspunten in het veld. Kerktorens waren vanzelfsprekend van heinde en ver zichtbaar. Ook hoge bomen deden daarvoor dienst en kregen die functie doordat ze gingen opvallen of ze werden bewust met dat doel aangeplant. Wat de oorsprong is van deze eik is niet bekend. Wel dat hij als oriëntatieboom in het uitgestrekte heidellandschap ten noorden van Beilen diende voor het punt waar de Eursingerweg, de Esweg en de Asserstraat bij elkaar komen. Stond hij eerst op een hoge akker op de Eursinger es bij het buurtschap Eursinge, nu staat hij te midden van een ruim opgezette woonwijk aan de rand van een plantsoen. Als je terugkijkt in de geschiedenis gebeurde er nog veel meer. Zandpaden werden in toenemende mate verharde wegen. Dat gebeurde in de crisisjaren van de vorige eeuw ook rond de eik. Gelukkig had men toen ook oog voor de boom en ging men er omzichtig mee om, hoewel wat meer wortelruimte aan de wegzijde geen kwaad had gekund. Van natuurlijke oorzaak was de urenlange ijzelregen die in het voorjaar van 1987 over een brede strook in het noorden van het land trok. Bomen knapten onder het gewicht van het ijs af als rietjes. Ook de eik kreeg het zwaar te verduren en verloor flinke takken. Een geoefend oog kan dat nog wel zien, maar vol in blad blijft dat verborgen en toont de eik zich majestueus zoals hij dat al eeuwen doet.

tekst en beeld: Frank Moens

EEN BOOM IS BUITENGEWOON